

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 14ης Μαρτίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Έννοια του όρου “σχήμα” – Σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν – Δισδιάστατο σήμα – Εικονιστικό σήμα που συνιστά επίσης έργο κατά την έννοια του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας – Κανονισμός (ΕΚ) 207/2009 – Άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii – Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2424»

Στην υπόθεση C-21/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (εφετείο Στοκχόλμης, τμήμα ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών, Σουηδία) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Ιανουαρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Textilis Ltd,

Ozgur Keskin

κατά

Svenskt Tenn AB,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Regan, πρόεδρο τμήματος, K. Λυκούργο, E. Juhász (εισηγητή), M. Plešić και I. Jarukaitis, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Svenskt Tenn AB, εκπροσωπούμενη από τον B. Eliasson και την M. Jerner, jur. kand.,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους É. Gippini Fournier και K. Simonsson καθώς και από τις E. Ljung Rasmussen, J. Samnadda και G. Tolstoy,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το [σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης] (ΕΕ 2009, L 78, σ. 1), και της διάταξης αυτής του κανονισμού 207/2009, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2424 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015 (ΕΕ 2015, L 341, σ. 21) (στο εξής: τροποποιημένος κανονισμός 207/2009).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Textilis Ltd και του Ozgur Keskin και, αφετέρου, της Svenskt Tenn AB, με αντικείμενο την εκ μέρους των προσφευγόντων της κύριας δίκης εμπορία προϊόντων εσωτερικής διακόσμησης που υποστηρίζεται ότι προσβάλλει το σήμα του οποίου δικαιούχος είναι η Svenskt Tenn.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 207/2009

- 3 Το άρθρο 4 του κανονισμού 207/2009, με τίτλο «Σημεία που δύνανται να συνιστούν σήμα [της Ευρωπαϊκής Ένωσης]», ορίζει:

«Μπορεί να αποτελέσει [σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης] οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ιδίως λέξεις, συμπεριλαμβανομένων των ονομάτων των προσώπων, σχέδια, γράμματα, αριθμοί, το σχήμα προϊόντος ή της συσκευασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τα σημεία αυτά είναι ικανά, από τη φύση τους, να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων.»

- 4 Το άρθρο 7 του κανονισμού αυτού, που φέρει τον τίτλο «Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου», ορίζει στην παράγραφο 1, στοιχείο ε':

«Δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση:

[...]

- ε) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά:
 - i) από το σχήμα που επιβάλλεται από την ίδια τη φύση του προϊόντος·
 - ii) από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος·
 - iii) από το σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν».

Ο τροποποιημένος κανονισμός 207/2009

- 5 Η αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 2015/2424, ο οποίος τροποποίησε τον κανονισμό 207/2009, αναφέρει τα εξής:

«Για την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και της πλήρους συνέπειας με την αρχή της προτεραιότητας, βάσει της οποίας προγενέστερο καταχωρισμένο σήμα προηγείται του μεταγενέστερου καταχωρισμένου σήματος, είναι αναγκαίο να προβλεφθεί ότι η επιβολή των

δικαιωμάτων που παρέχει το σήμα της ΕΕ δεν πρέπει να θίγει τα δικαιώματα των δικαιούχων τα οποία έχουν αποκτηθεί πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης ή την ημερομηνία προτεραιότητας του σήματος της ΕΕ. [...]»

- 6 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του τροποποιημένου κανονισμού 207/2009 ορίζει τα εξής:

«Δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση:

[...]

ε) τα σημεία που συνίστανται αποκλειστικά:

- i) από το σχήμα, ή άλλο χαρακτηριστικό, που προκύπτει από την ίδια τη φύση του προϊόντος,
- ii) από το σχήμα, ή άλλο χαρακτηριστικό του προϊόντος, που είναι απαραίτητο για την επίτευξη τεχνικού αποτελέσματος,
- iii) από το σχήμα, ή άλλο χαρακτηριστικό που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν».

- 7 Όπως προκύπτει από το άρθρο 4 του κανονισμού 2015/2424, ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 2016.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Η Svenskt Tenn εμπορεύεται έπιπλα και υφάσματα επίπλωσης καθώς και άλλα αντικείμενα διακόσμησης.
- 9 Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930, η Svenskt Tenn άρχισε να συνεργάζεται με τον αρχιτέκτονα Joseph Frank, ο οποίος δημιούργησε για την εν λόγω εταιρία διάφορα σχέδια για υφάσματα επίπλωσης, μεταξύ άλλων το επονομαζόμενο σχέδιο MANHATTAN, που εμπορεύεται η Svenskt Tenn και επί του οποίου ισχυρίζεται ότι κατέχει δικαιώματα δημιουργού.
- 10 Στις 4 Ιανουαρίου 2012, η Svenskt Tenn υπέβαλε αίτηση καταχώρισης σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO). Το εν λόγω εικονιστικό σήμα με την ονομασία «MANHATTAN» καταχωρίστηκε υπό τον αριθμό 010540268.
- 11 Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες για τις οποίες καταχωρίστηκε το εν λόγω σήμα υπάγονται στις κλάσεις 11, 16, 20, 21, 24, 27 και 35 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, της 15ης Ιουνίου 1957, για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση σημάτων, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί, και αντιστοιχούν, μεταξύ άλλων, σε αμπαζούρ (κλάση 11), τραπεζομάντηλα, χαρτοπετσέτες, επιτραπέζιες βάσεις για ποτήρια (σουβέρ), χαρτί περιτυλίγματος, έντυπο υλικό με γραφικές παραστάσεις, αφίσες (κλάση 16), έπιπλα (κλάση 20), εργαλεία και άλλα σκεύη οικιακής και μαγειρικής χρήσης, βούρτσες, είδη υαλουργίας, πορσελάνη και είδη κεραμικής μη υπαγόμενα σε άλλες κλάσεις (κλάση 21), υφάσματα και είδη υφαντουργίας μη περιλαμβανόμενα σε άλλες κλάσεις, κλινοσκεπάσματα και τραπεζομάντηλα (κλάση 24), τάπητες, επενδύσεις τοίχων όχι από ύφασμα, χαρτί τοιχοστρωσίας (ταπετσαρία) (κλάση 27), υπηρεσίες λιανικής πώλησης επίπλων, μαξιλαριών, καθρεπτών, ταπετσαρίας, ταπήτων, λαμπτήρων, υφασμάτων, υφαντουργικών προϊόντων, αντικειμένων στολισμού, εργαλείων και άλλων σκευών οικιακής και μαγειρικής χρήσης, επιτραπέζιων σκευών, ειδών υαλουργίας, πορσελάνης και ειδών κεραμικής, κηροπηγίων, χαρτοπετσετών, σακιδίων, κοσμημάτων, βιβλίων και περιοδικών (κλάση 35).

- 12 Το εικονιστικό σήμα MANHATTAN απεικονίζεται ως εξής:

- 13 Η Textilis είναι εταιρία αγγλικού δικαίου, η οποία ανήκει στον Ο. Keskin και της οποίας η δραστηριότητα ηλεκτρονικού εμπορίου άρχισε κατά τη διάρκεια του έτους 2013. Η εταιρία αυτή διέθεσε στην αγορά υφάσματα και προϊόντα εσωτερικής διακόσμησης που έφεραν παρόμοια σχέδια με αυτά του εικονιστικού σήματος MANHATTAN.
- 14 Η Svenskt Tenn άσκησε κατά της Textilis και του Ο. Keskin, ενώπιον του Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείου Στοκχόλμης, Σουηδία), αγωγή για παραποίηση/απομίμηση του σήματος MANHATTAN του οποίου είναι δικαιούχος καθώς και αγωγή για προσβολή του δικαιώματός της δημιουργού. Ζήτησε επίσης να απαγορευθεί στην Textilis και στον Ο. Keskin, επ' απειλή χρηματικής ποινής, αφενός, να εμπορεύονται ή να διαθέτουν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο στο κοινό στη Σουηδία ορισμένα συγκεκριμένα αντικείμενα και, αφετέρου, να χρησιμοποιούν το σήμα αυτό στη Σουηδία για υφάσματα, μαξιλάρια και έπιπλα.
- 15 Απαντώντας στις αγωγές αυτές, η Textilis και ο Ο. Keskin άσκησαν ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου ανταγωγή ζητώντας να διαπιστωθεί η ακυρότητα του σήματος MANHATTAN, υποστηρίζοντας, αφενός, ότι το εν λόγω σήμα στερείται διακριτικού χαρακτήρα και, αφετέρου, λαμβανομένου υπόψη του τρόπου χρήσης του, ότι αποτελείται από σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009.
- 16 Το Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείο Στοκχόλμης) απέρριψε την ως άνω ανταγωγή, κυρίως με το σκεπτικό ότι, αφενός, δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού 207/2009, όλα τα σημεία που επιδέχονται γραφική παράσταση, ιδίως τα σχέδια, δύνανται να είναι σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό τον όρο ότι έχουν διακριτικό χαρακτήρα και ότι, αφετέρου, το σήμα MANHATTAN δεν αποτελεί σχήμα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού αυτού.

- 17 Το Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείο Στοκχόλμης) έκρινε ότι η Textilis και ο O. Keskin προσέβαλαν το δικαίωμα επί του σήματος MANHATTAN καθώς και το δικαίωμα δημιουργού του οποίου η Svenskt Tenn είναι επίσης δικαιούχος.
- 18 Η Textilis και ο O. Keskin άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (εφετείου Στοκχόλμης, τμήμα ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών, Σουηδία), ζητώντας, μεταξύ άλλων, να διαπιστωθεί η ακυρότητα του σήματος MANHATTAN, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009.
- 19 Προς στήριξη της έφεσής τους, υποστηρίζουν ότι ένα σημείο που αποτελείται από το σχέδιο υφάσματος δεν μπορεί να καταχωρισθεί ως σήμα, ειδάλλως συντρέχει καταστρατήγηση της αρχής του χρονικού περιορισμού της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού. Θεωρούν δε ότι αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 αποκλείει την καταχώριση ως σημάτων των σημείων που αποτελούνται αποκλειστικά από το σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν.
- 20 Αντιθέτως, η Svenskt Tenn αντιτάσσει ότι τα σημεία που αποτελούνται από το σχήμα ενός σχεδίου μπορούν να καταχωρισθούν ως σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το εικονιστικό σήμα MANHATTAN.
- 21 Το Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (εφετείο Στοκχόλμης, τμήμα ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών) διερωτάται αν ένα εικονιστικό σήμα, όπως το MANHATTAN, το οποίο συνίσταται στη δισδιάστατη αναπαράσταση ενός δισδιάστατου προϊόντος, όπως είναι ένα ύφασμα, μπορεί να εκληφθεί ως σχήμα κατά την έννοια της διάταξης αυτής. Υπογραμμίζει συναφώς ότι από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 προκύπτει σαφώς ότι ο λόγος ακυρότητας που προβλέπει η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή σε τρισδιάστατα σήματα και σε δισδιάστατα σήματα που αναπαριστούν τρισδιάστατα σχήματα, όπως είναι, για παράδειγμα, η απεικόνιση γλυπτού ή βάζου, κατά τα όσα έκρινε το Δικαστήριο της ΕΖΕΣ με τα σημεία 110 έως 115 της απόφασης της 6ης Απριλίου 2017, Norwegian Board of Appeal for Industrial Property Rights – appeal from the municipality of Oslo (E-05/16), ή το Δικαστήριο με την απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, Philips (C-299/99, EU:C:2002:377).
- 22 Εντούτοις, το ίδιο αυτό δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς το αν ένας τέτοιος λόγος ακυρότητας μπορεί να τύχει εφαρμογής ως προς δισδιάστατα σήματα που αναπαριστούν δισδιάστατο προϊόν, όπως είναι, για παράδειγμα, ένα σχέδιο τοποθετημένο πάνω σε ύφασμα ή, ακόμη, η αναπαράσταση ενός πίνακα. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι είναι παράδοξο να μη γίνεται δεκτός ένας τέτοιος λόγος απαραδέκτου της καταχώρισης για τις περιπτώσεις αυτές, στον βαθμό που είναι απολύτως αδικαιολόγητη η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ ενός τρισδιάστατου γλυπτού και ενός δισδιάστατου πίνακα ζωγραφικής.
- 23 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, αντιθέτως προς το επίμαχο σήμα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Ιουνίου 2018, Louboutin και Christian Louboutin (C-163/16, EU:C:2018:423), σήμα το οποίο συνίστατο σε χρώμα τιθέμενο επί της σόλας υποδήματος, το εικονιστικό σήμα MANHATTAN στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του αποτελεί έργο προστατευόμενο από το δικαίωμα του δημιουργού.
- 24 Διερωτάται ως προς το ζήτημα αν η τροποποίηση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 από τον κανονισμό 2015/2424, κατά την οποία δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση όχι μόνον τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά «από το σχήμα», αλλά και από «άλλο χαρακτηριστικό» που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν, συνεπάγεται και τροποποίηση της εκτίμησης που πρέπει να πραγματοποιηθεί δυνάμει αυτού του λόγου ακυρότητας. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του, έχει εφαρμογή ο κανονισμός 207/2009 ή ο τροποποιημένος κανονισμός 207/2009, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η ημερομηνία καταχώρισης του σήματος MANHATTAN όπως ακριβώς και η ημερομηνία της

αίτησης για την κήρυξη της ακυρότητας καθώς και η ημερομηνία της πρωτόδικης απόφασης κατά της οποίας ασκήθηκε έφεση είναι προγενέστερες της 23ης Μαρτίου 2016, ημερομηνίας έναρξης ισχύος του κανονισμού 2015/2424.

- 25 Προβάλλει ότι, εν πάση περιπτώσει και ανεξάρτητα από την εφαρμοστέα έκδοση του εν λόγω άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, σε περίπτωση κατά την οποία γίνει δεκτό ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται στα δισδιάστατα σήματα που αναπαριστούν δισδιάστατο προϊόν, τίθεται το ζήτημα των κριτηρίων βάσει των οποίων καθορίζεται αν ένα σημείο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη μπορεί να θεωρηθεί ότι «συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν», όταν η καταχώριση αυτού του σημείου ως σήματος αφορά περισσότερες από μία κλάσεις προϊόντων και το σήμα είναι σχεδιασμένο κατά τρόπο ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί σε ολόκληρο το προϊόν ή σε ουσιώδη μέρη του ή ακόμη να χρησιμοποιηθεί ως λογότυπο.
- 26 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει τις δυσχέρειες που συναρτώνται με την εκτίμηση ενός τέτοιου λόγου ακυρότητας, δεδομένου ότι ο αιτών την καταχώριση σήματος οφείλει απλώς να απαριθμήσει τα προϊόντα ως προς τα οποία έχει την πρόθεση να χρησιμοποιήσει το εν λόγω σήμα και όχι να αποσαφηνίσει τους πρακτικούς όρους χρήσης του σημείου του οποίου ζητεί την προστασία.
- 27 Ως εκ τούτου, ένα σήμα μπορεί, κατά περίπτωση, να είναι τοποθετημένο σε ολόκληρο το προϊόν, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην περίπτωση υφάσματος επίπλωσης, χαρτιού ή δίσκου σερβιρίσματος, με αποτέλεσμα το σήμα να καθίσταται ουσιώδες στοιχείο του ίδιου του προϊόντος και, σε πολλές περιπτώσεις, σήμα και προϊόν να ταυτίζονται, ή, εναλλακτικά, να καταλάβει θέση ήσσονος σημασίας πάνω το προϊόν, ιδίως όταν το εν λόγω σήμα χρησιμοποιείται ως λογότυπο.
- 28 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (εφετείο Στοκχόλμης, τμήμα ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Πρέπει το άρθρο 4 του κανονισμού [...] 2015/2424 [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι [οι διατάξεις του άρθρου] 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του [τροποποιημένου] κανονισμού 207/2009 [...] είναι εφαρμοστέ[ες] όταν [ένα δικαστήριο καλείται] να εξετάσει αίτημα κηρύξεως ακυρότητας (βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α' του κανονισμού 207/2009) μετά την έναρξη ισχύος της τροποποίησης, δηλαδή μετά τις 23 Μαρτίου 2016, ενώ η αγωγή για κήρυξη ακυρότητας ασκήθηκε πριν από την εν λόγω ημερομηνία και συνεπώς αφορά σήμα καταχωρισμένο πριν από αυτή την ημερομηνία;
- 2) Πρέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009, στην εφαρμοστέα διατύπωσή του, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει ένα σημείο που αποτελείται από δισδιάστατη αναπαράσταση δισδιάστατου προϊόντος, για παράδειγμα [υφάσματος] διακοσμημένο[υ] με το επίμαχο εν προκειμένω σημείο;
- 3) Αν η απάντηση στο ερώτημα 2 είναι καταφατική, βάσει ποιων αρχών πρέπει να ερμηνευθεί το χωρίο “σημεία που συνίστανται αποκλειστικά από το σχήμα (ή άλλο χαρακτηριστικό) που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν” στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του [τροποποιημένου] κανονισμού 207/2009, στην περίπτωση που η καταχώριση αφορά ευρύ φάσμα κλάσεων προϊόντων και πλείστα προϊόντα και το σημείο μπορεί να τεθεί με διάφορους τρόπους στα προϊόντα; Πρέπει η εκτίμηση να γίνει βάσει πιο αντικειμενικών/γενικών κριτηρίων, για παράδειγμα με σημείο αφετηρίας το πώς φαίνεται το σήμα και το πώς μπορεί να τεθεί σε διάφορα προϊόντα, δηλαδή χωρίς να ληφθεί υπόψη ο τρόπος με τον οποίο ο δικαιούχος του σήματος έχει όντως επιθέσει ή σκοπεύει να επιθέσει το σημείο σε διάφορα προϊόντα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 29 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του τροποποιημένου κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται σε σήματα που καταχωρίστηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω τροποποιημένου κανονισμού.
- 30 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, οι ουσιαστικοί κανόνες του ενωσιακού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται ως έχοντες εφαρμογή επί καταστάσεων που έχουν ήδη διαμορφωθεί προ της έναρξης της ισχύος τους μόνον εφόσον προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους, τους σκοπούς ή την οικονομία τους ότι πρέπει να τους αναγνωριστεί αναδρομική ισχύς (πρβλ. απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac, C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι ο κανονισμός 2015/2424, ο οποίος άρχισε να ισχύει στις 23 Μαρτίου 2016, δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να προβλέπει ρητώς ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του τροποποιημένου κανονισμού 207/2009 μπορεί να εφαρμοστεί στα σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν καταχωρισθεί πριν από την ημερομηνία αυτή.
- 32 Επιπλέον, δεν προκύπτει ούτε από τον σκοπό του κανονισμού 2015/2424 ούτε από την οικονομία του κανονισμού αυτού ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να προσδώσει αναδρομική ισχύ στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του τροποποιημένου κανονισμού 207/2009. Η ερμηνεία αυτή προκύπτει επίσης από την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 2015/2424, η οποία υπενθυμίζει την προσήλωση του νομοθέτη της Ένωσης στην αρχή της ασφάλειας δικαίου.
- 33 Συνεπώς, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του τροποποιημένου κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε σήματα που καταχωρίστηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω τροποποιημένου κανονισμού.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 34 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι ένα σημείο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο συνίσταται σε διακοσμητικό δισδιάστατο σχέδιο τοποθετημένο σε προϊόντα όπως είναι ένα ύφασμα ή ένα χαρτί «συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.
- 35 Συναφώς, ελλείψει οποιουδήποτε ορισμού της έννοιας του «σχήματος» στον κανονισμό 207/2009, η σημασία και το περιεχόμενο του όρου αυτού πρέπει να καθορίζονται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με το σύνηθες νόημά του στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου ταυτοχρόνως υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου αυτός χρησιμοποιείται και των σκοπών που επιδιώκει η ρύθμιση στην οποία εντάσσεται [πρβλ., όσον αφορά την οδηγία 2008/95/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25), απόφαση της 12ης Ιουνίου 2018, Louboutin και Christian Louboutin, C-163/16, EU:C:2018:423, σκέψη 20 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 36 Στο πλαίσιο του δικαίου των σημάτων, ως «σχήμα» νοείται γενικώς ένα σύνολο γραμμών ή περιγραμμάτων που οριοθετεί το οικείο προϊόν στον χώρο (απόφαση της 12ης Ιουνίου 2018, Louboutin και Christian Louboutin, C-163/16, EU:C:2018:423, σκέψη 21).
- 37 Κατ' εφαρμογή αυτών των εκτιμήσεων, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εφαρμογή ορισμένου χρώματος σε συγκεκριμένη θέση ενός προϊόντος δεν σημαίνει ότι το επίμαχο σημείο αποτελείται από το «σχήμα», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, της οδηγίας 2008/95, του οποίου το γράμμα είναι παρόμοιο με εκείνο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009, όταν η καταχώριση του σήματος δεν αποβλέπει στην προστασία του σχήματος του προϊόντος ή τμήματος του προϊόντος, αλλά μόνον της χρησιμοποίησης ενός χρώματος σε συγκεκριμένη θέση του εν λόγω προϊόντος (απόφαση της 12ης Ιουνίου 2018, Louboutin και Christian Louboutin, C-163/16, EU:C:2018:423, σκέψη 24).
- 38 Βεβαίως, όπως επισήμανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, δεν αμφισβητείται ότι, κατ' αντιδιαστολή προς ένα σημείο το οποίο αφορά ένα χρώμα αυτό καθαυτό, το επίμαχο στην κύρια δίκη σημείο, το οποίο συνίσταται σε διακοσμητικό δισδιάστατο σχέδιο τοποθετημένο σε προϊόντα όπως είναι ένα ύφασμα ή ένα χαρτί, περιλαμβάνει γραμμές και περιγράμματα.
- 39 Ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το σημείο αυτό «συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα», κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009.
- 40 Πράγματι, μολονότι είναι αληθές ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το εξεταζόμενο σημείο αναπαριστά σχήματα αποτελούμενα από το εξωτερικό περίγραμμα σχεδίων που απεικονίζουν, με στυλιζαρισμένο τρόπο, τμήματα γεωγραφικών χαρτών, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι, πλην των σχημάτων αυτών, το εν λόγω σημείο περιλαμβάνει διακοσμητικά στοιχεία ευρισκόμενα τόσο εντός όσο και εκτός αυτού του περιγράμματος.
- 41 Επιπλέον, το σημείο αυτό δίνει έμφαση σε λέξεις, ιδίως στη λέξη Manhattan.
- 42 Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα σημείο συνιστάμενο σε διακοσμητικό δισδιάστατο σχέδιο συγγέεται με το σχήμα του προϊόντος όταν το σημείο αυτό είναι τοποθετημένο σε προϊόντα, όπως ένα ύφασμα ή ένα χαρτί, των οποίων το σχήμα διαφέρει από το εν λόγω διακοσμητικό σχέδιο.
- 43 Για τους λόγους αυτούς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ένα σήμα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009.
- 44 Ως εκ τούτου, η εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 δεν έχει εφαρμογή σε ένα τέτοιο σημείο.
- 45 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι το γεγονός ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σημείο προστατεύεται επίσης από το δικαίωμα του δημιουργού δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα αν συνίσταται ή όχι αποκλειστικά από «σχήμα», κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009.
- 46 Συνεπώς, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι ένα σημείο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο συνίσταται σε διακοσμητικό δισδιάστατο σχέδιο τοποθετημένο σε προϊόντα όπως είναι ένα ύφασμα ή ένα χαρτί, δεν «συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.
- 47 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το [σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης], όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2424 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε σήματα που καταχωρίστηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού 207/2009, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2015/2424.
- 2) Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι ένα σημείο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο συνίσταται σε διακοσμητικό δισδιάστατο σχέδιο τοποθετημένο σε προϊόντα όπως είναι ένα ύφασμα ή ένα χαρτί δεν «συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

(υπογραφές)